

Sędzia sportowy

342206

Inna nazwa zawodu: arbiter sportowy

Zadania i czynności

Ostatnia aktualizacja - 09.2009 r.

ZADANIA I CZYNNOŚCI

Sędzia sportowy **to** osoba uprawniona do nadzorowania przebiegu zawodów sportowych, kontrolująca ich zgodność z przepisami i wydająca końcowy werdykt. Prowadzi zawody, rozstrzyga, czy miejsce i sprzęt przeznaczony do gry spełnia wymogi regulaminu danej dyscypliny, mierzy czas gry, sporządza notatki z przebiegu zawodów. Sędzia rozpoczyna i kończy grę, jeśli uzna za stosowne przerywa ją. W przypadku naruszenia przepisów wyciąga sankcje karne wobec zawodników winnych popełnienia przewinienia karanego upomnieniem lub wykluczeniem z gry. Po ukończonych zawodach dostarcza właściwym władzom sprawozdanie, które zawiera wynik meczu, informacje o nałożonych sankcjach karnych na zawodników i innych incydentach, które miały miejsce przed, w trakcie trwania lub po zawodach. W sytuacjach nadzwyczajnych i krytycznych sędzia zobowiązany jest do zorganizowania i udzielenia pierwszej pomocy poszkodowanemu zawodnikowi, jeśli w najbliższym otoczeniu nie ma lekarza lub pielęgniarki.

Obowiązkiem sędziów jest przestrzeganie reguł i zasad sportowej rywalizacji, respektowanie zasad etyki sportowej, zachowanie zasad bezstronnego, sprawiedliwego i jawnego oceniania walki, wykazanie należytej troski o zdrowie walczących zawodników, a także oddziaływanie wychowawcze na uczestników gry.

Aby wynik rozgrywki, konkurencji był rzetelny sędziowie pracują w tzw. zespole sędziowskim. I tak w piłce nożnej, oprócz sędziego głównego jest sędzia techniczny, sędziowie asystenci (asystent I i asystent II), a także obserwator.

Sędzia główny odgrywa na boisku najważniejszą rolę, to on rozpoczyna i kończy mecz, eliminuje zawodników naruszających zasady regulaminu, w oparciu o zasady gry wydaje werdykt. Przed meczem sprawdza czy pole gry nadaje się do przeprowadzenia zawodów (kontrola bramek, boiska, piłki, sprawdzenie kart zdrowia zawodników itp.). W wypełnianiu tych zadań pomagają mu sędziowie asystenci (techniczny, liniowi). Do zadań sędziego technicznego, oprócz spełniania funkcji kontrolnych przed, w czasie i po zawodach należy wprowadzanie zmian wśród zawodników, a także powiadamianie sędziego o niezgodnym z przepisami zachowaniu zawodników czy kibiców, jeśli jest to poza polem widzenia sędziego głównego. Sędziowie **asystenci** poprzez podniesienie chorągiewki sygnalizują sędziemu głównemu, kiedy piłka opuści boisko, kiedy jest spalony lub zawodnik jest faulowany. Zadaniem sędziego obserwatora jest ocena pracy sędziów i organizacji meczu.

Praca w charakterze sędziego sportowego wiąże się z odpowiedzialnością zawodową i dyscyplinarną. Za nieuczciwe jego zachowanie tj. przyjęcie korzyści majątkowej w zamian za wynik meczu grozi mu kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat (Art. 296b § 1 KK10).

Sędziowie wykonują swoje zadania przy pomocy różnych narzędzi kontrolno-pomiarowych (stoper, fotokomórka), urządzeń (komputer, telefon, krótkofalówka, kamera video), a także pojazdów i łodzi do przemieszczania się na dużych odległościach.

Środowisko pracy

Ostatnia aktualizacja - 09.2009 r.

ŚRODOWISKO PRACY

Warunki materialne

Miejsce pracy sędziego sportowego zależy od dyscypliny sportu, w jakiej jest arbitrem. Może wykonywać pracę na wolnym powietrzu (boiska, stadiony sportowe, korty tenisowe), w budynkach (sale gimnastyczne, pływalnie, lodowiska), na otwartych przestrzeniach (szosy, trasy zjazdowo-biegowe, tory kolarskie) oraz na wodzie (żeglarstwo).

Arbiter sędziujący dyscypliny odbywające się na wolnym powietrzu musi być przygotowany do konieczności wykonywania swoich obowiązków w różnych warunkach atmosferycznych (niska, wysoka temperatura, opady deszczu, wiatr). Praca w hałasie jest charakterystyczna dla tego zawodu (okrzyki kibiców, zawodników, głośnie muzyka). W sędziowaniu gier zespołowych sędzia sportowy narażony jest na możliwość kontuzji, urazów, zwichnięć, a także przypadkowych uderzeń np. krążkiem hokejowym, dyskiem, oszczepem.

Podczas sędziowania arbiter zobowiązany jest do noszenia w widocznym miejscu identyfikatora sędziowskiego i występowania w stroju organizacyjnym.

Warunki społeczne

Praca sędziego sportowego ma charakter zespołowy. Prawidłowa współpraca zespołu sędziowskiego, który składa się z sędziego głównego, obserwatora i sędziów pomocniczych jest czynnikiem warunkującym dobre przeprowadzenie zawodów, dlatego umiejętność współdziałania w analizowanym zawodzie jest niezmiernie ważna.

W swojej istocie sędzia pracuje z ludźmi, dlatego kontakty z nimi są intensywne i niezbędne, niosąc za sobą duże ryzyko konfliktów z nimi. Sędzia narażony jest na niezadowolenie uczestników i obserwatorów gry wynikające z wydanego werdyktu lub decyzji.

Warunki organizacyjne

Czas pracy sędziego sportowego uzależniony jest od trwania ligi lub startów w danej dziedzinie. Z racji, iż zawody sportowe odbywają się głównie w dni wolne od pracy można przyjąć, iż jest to zajęcie weekendowe a w dniu trwania rozgrywki trwa ok. 4 godziny.

W zależności od rangi rozgrywki sędzia sportowy pracuje pod okresowym lub ścisłym nadzorem. Arbitrów w czasie wykonywania swoich zadań oceniają tzw. obserwatorzy, którzy oprócz udzielania wskazówek, mogą decydować o pozycji ocenianego w

rankingu sędziowskim, a nawet zawieszeniu go w czynnościach zawodowych.

Z wykonywaniem funkcji sędziego wiąże się konieczność wyjazdów poza stałe miejsce zamieszkania.

Wymagania psychologiczne

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Dobry sędzia sportowy jest autorytetem dla uczestników gry. Dlatego osoba wykonująca ten zawód powinna posiadać wiele cech, predyspozycji osobowościowych, które ułatwią mu wykonywanie tej funkcji.

Do najważniejszych należą: uczciwość, obiektywizm i bezstronność. Sędzia musi pamiętać, iż w podejmowaniu decyzji nie może kierować się sympatią czy antypatią do uczestników gry, ale działać zgodnie z wiedzą, doświadczeniem i etyką zawodową.

Arbiter sportowy pracuje przede wszystkim z ludźmi. Trudno, więc sobie wyobrazić w tym zawodzie osobę bez zdolności poprawnego wypowiadania swoich myśli, płynności w mówieniu i pisaniu oraz łatwości nawiązywania kontaktów. Biorąc pod uwagę zespołowy charakter omawianego zawodu od sędziego sportowego wymaga się umiejętności współpracy i współdziałania.

Warto podkreślić, iż osoba pełniąca tę funkcję nie może bać się podejmowania trudnych decyzji np. dyktowania rzutów karnych, wykluczenia z gry zawodnika, uznawania bramek. Pomogą mu w tym pewność siebie, stanowczość, konsekwencja i zdecydowanie.

Odporność psychiczna sędziego musi być ogromna, gdyż ciągle poddawany jest presji ze strony rywalizujących drużyn, osób siedzących na ławkach rezerwowych, trenerów i kibiców.

Warunkiem podjęcia pracy w tym zawodzie jest ponadto spostrzegawczość, dobra pamięć, podzielność uwagi i umiejętność logicznego myślenia. Konieczna jest odwaga i samokontrola, ponieważ nawet wobec zdenerwowanego, agresywnego zawodnika sędzia musi zachować tzw. zimną krew i nie ujawniać swoich negatywnych emocji.

Niezwykle ważną cechą, jaką powinien posiadać sędzia jest tzw. czucie gry – rozumienie jej ducha, prawidłowa interpretacja obowiązujących przepisów, rozpoznawanie niemal niewidocznej granicy pomiędzy faulem a sytuacją na pograniczu faulu, zachowań zawodników możliwych do zaakceptowania i wymagających interwencji.

Wymagania fizyczne i zdrowotne

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

W zależności od posiadanej specjalizacji pracę sędziego sportowego zalicza się do prac lekkich, a jeżeli razem z zawodnikami aktywnie (ruchowo) uczestniczy w zawodach do średnio lekkich.

Sędzia sportowy powinien odznaczać się wysoką ogólną sprawnością. Sędziując np.

mecz piłki nożnej pokonuje dystans od 10 do 14 km, dlatego dobra kondycja fizyczna jest tutaj niezbędna. Pracę w tym charakterze mogą podjąć osoby o dobrym stanie zdrowia, posiadające wysoką wydolność i sprawność układów: krążenia, oddechowego i mięśniowego. Jeśli chodzi o układ kostno - stawowy, w sędziowaniu wielu dyscyplin ta sprawność jest niezbędna, ale są dyscypliny (tenis stołowy, jazda figurowa na lodzie, kręgarstwo), w których jest ona bez znaczenia.

Do wykonywania tego zawodu konieczny jest doskonały wzrok, dobra koordynacja wzrokowo - ruchowa, a także dobry słuch. Osoby wykonujące zawód sędziego powinny posiadać dobrą prezencję i nienaganny wygląd.

Bezwzględny przeciwwskazaniem do wykonywania funkcji sędziego sportowego jest upośledzenie umysłowe i zaburzenia nerwicowe.

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do pełnienia funkcji sędziego sportowego niezbędne jest posiadanie, co najmniej średniego wykształcenia, ukończenie kursu sędziowskiego i uzyskanie licencji sędziego sportowego w danej dyscyplinie sportowej.

Kursy sędziowskie organizowane są przez Kolegia Sędziów 2 razy do roku w sezonie wiosennym i jesiennym. Kończą się egzaminem, który składa się z części teoretycznej (znajomość przepisów) i praktycznej (sędziowanie np. meczu piłki nożnej). Koszt kursu waha się w granicach 80 - 200 zł w zależności od specjalizacji.

Po ukończeniu kursu można starać się o uzyskanie licencji sędziowskiej.

W tym celu należy złożyć we właściwym polskim związku sportowym pisemny wniosek z prośbą o jej wydanie i kilka załączników m.in. zaświadczenie o ukończeniu kursu sędziowskiego, zaświadczenie o braku przeciwwskazań lekarskich do wykonywania funkcji sędziego sportowego. W przypadku osoby niepełnoletniej dołącza się pisemną zgodę opiekuna, na pełnienie przez wnioskodawcę funkcji sędziego w danej orientacji sportowej. Licencję sędziego sportowego można przyznać osobie, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych, w pełni korzysta z praw publicznych, pisemnie zobowiąże się do przestrzegania postanowień statutu i regulaminu polskich i międzynarodowych związków sportowych i wykaże gotowość do poddania się odpowiedzialności dyscyplinarnej z tytułu pełnienia funkcji arbitra sportowego.

Sędzia sportowy zobowiązany jest do ciągłego podnoszenia kwalifikacji sędziowskich, poprzez uczestnictwo w szkoleniach organizowanych cyklicznie przez Główny i Okręgowy Kolegia Sędziowski, a także samokształcenie.

Aby sędziować na międzynarodowych rozgrywkach należy oprócz posiadanych licencji znać języki obce.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

MOŻLIWOŚCI AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie sędziego sportowego istnieją duże możliwości awansu i rozwoju

zawodowego. Swoją karierę arbitrzy rozpoczynają zwykle od sędziowania rozgrywek niższej rangi, potem wyższej. W piłce nożnej zwykle zaczyna się od sędziowania meczów klasy C, B, A, okręgowej, następnie IV, III, II, I ligi i Ekstraklasy. O awansie lub spadku sędziów w rankingu sędziowskim decydują Kolegia Sędziowskie. Decyzje te podejmują w oparciu o wyniki egzaminów praktycznych, teoretycznych, jakim sędzia jest poddawany, biorąc również pod uwagę opinie sędziów obserwatorów.

Jeżeli sędzia zna języki obce i ukończy międzynarodowe kursy sędziowskie może sędziować nawet rozgrywki międzynarodowe. Nominacja sędziego międzynarodowego odbywa się w ten sposób, że Kolegium Sędziów proponuje kandydatury, które zatwierdza Prezydium Polskiego Związku Piłki Nożnej i przesyła do Międzynarodowej Federacji FIFA.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

W zawodzie sędziego sportowego nie ma jednoznacznie określonej górnej granicy wiekowej. Jest ona zależna od rodzaju i rangi rozgrywek w danej dyscyplinie.

Dla przykładu w sędziowaniu meczów piłki nożnej Ekstraklasy i pierwszej ligi wiek sędziego nie powinien przekraczać 47 lat, w drugiej lidze sędzia może pełnić swoją funkcję do 45 roku życia. W niższych ligach wiek sędziego nie jest tak restrykcyjnie przestrzegany, ale zwykle nie przekracza 55 lat. Decydującą rolę odgrywa tu sprawność fizyczna, wiedza i doświadczenie.

Sędziowie, którym wiek lub stan zdrowia nie pozwala w całej rozciągłości wypełniać swoich obowiązków często pełnią funkcje obserwatorów (oceniają pracę sędziego, dają wskazówki).

Należy podkreślić, iż wiek jest barierą w podjęciu pracy sędziego zazwyczaj w konkurencjach wymagających dużej sprawności fizycznej (piłka nożna, koszykówka, hokej), ale jest wiele dyscyplin, w których sędziów nie obowiązują testy sprawnościowe, które mogłyby dyskwalifikować osoby w starszym wieku.

W tenisie stołowym, jeździe figurowej na lodzie, boksie, lekkoatletyce są zatrudniani tzw. sędziowie stolikowi, wydaje się to być doskonałą możliwością podjęcia pracy w późniejszym wieku.

Możliwości zatrudnienia

W Polsce w zdecydowanej większości sędziowie sportowi nie są związani umową o pracę z organizacją sportową, a zadania sędziego wykonują zgodnie z zapotrzebowaniem (trwanie ligi, rozgrywki, turnieje, olimpiady itp.). Najczęściej podejmowanie pracy sędziego jest zajęciem dorywczym, sezonowym. Zawodowych sędziów w Polsce jest niewielu.

W powiatowych urzędach pracy, agencjach zatrudnienia nie ma ofert pracy dla sędziów sportowych, ale nie odzwierciedla to faktycznego zapotrzebowania na ten zawód. Brakuje osób z licencją sędziowską i będąc w rejestrze arbitrow danej dyscypliny propozycje sędziowania występują często.

Sędziowie sportowi zdają sobie sprawę ze specyfiki tego zawodu, dlatego, na co dzień podejmują pracę często zupełnie niezwiązaną ze sportem, a funkcje arbitra pełnią dorywczo w zależności od uzyskanego zlecenia.

W opisywanym zawodzie nie ma preferencji płciowych, choć zdecydowana większość wykonujących go to mężczyźni.

Zawody pokrewne

ZAWODY POKREWNE

trener sportowy

instruktor sportu

sportowiec zawodowy

agent sportowy

Polecana literatura

POLECANA LITERATURA

·Bialik A., Podczas meczu arbiter pokonuje nawet...12km!, Rozmowa z Jackiem Pocięglem, Tygodnik Młodzieży Katolickiej „DROGA” nr 20/2003

·Dziudzik L., Przepisy gry w koszykówkę - podręcznik sędziego, Polski Związek Koszykówki, Warszawa 2000

·Gracz J., Sankowski T., [Psychologia aktywności sportowej, Akademia Wychowania Fizycznego, Poznań 2007](#)

·Orzech J., Sowiecka J., Sport osób niepełnosprawnych, AWF, Kraków 1989

·Parzelski D.,(red) Psychologia w sporcie : teorie, badania, praktyka, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2006

·Pawlak A., Autoportret polskich sędziów sportowych, Wyd. Naukowe, Warszawa 1987

·Pocięgiel J., Piłka nożna - przepisy gry - komentuje sędzia, Wszechnica Sportowa, Warszawa 2002

·Sas - Nowosielski K., Piłka nożna przed sądem, Sport Wyczynowy nr 7-8/2001

·Szopa J., Mleczko E., Żak S., Podstawy antropomotoryki, Wyd. Naukowe, Warszawa 2000